

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม” ผู้ศึกษานำเสนอแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดคุณภาพชีวิต
2. แนวคิดความต้องการของมนุษย์
3. แนวคิดสวัสดิการสังคม
4. สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
5. ข้อมูลตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดคุณภาพชีวิต

ความหมายและแนวคิดคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต หรือ ความอยู่ดีมีสุข เป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในประเทศตะวันตก การรับรู้แนวคิดนี้แตกต่างกันไป แต่ก็มี การรับรู้ร่วมกันว่า ความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมหนึ่ง ๆ ไม่ควรพิจารณาในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ในประเทศไทยได้เริ่มให้ความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาคนให้เป็นศูนย์กลางของงานพัฒนา คือการเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น ทุกประเทศอาจกำหนดมาตรฐานทางด้านคุณภาพชีวิตต่าง ๆ กันไปตามความต้องการและความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและตามสถานการณ์ แนวคิดคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่มากและมีลักษณะเป็นนามธรรมสูง ยากที่จะนิยามให้ยอมรับได้เป็นสากล เนื่องจากเป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถบรรยายตีความ โดยผ่านตัวกรองด้านความคิดและภาษาที่แตกต่างกันจากเหตุผลดังกล่าว มีนักวิชาการหลายด้านให้คำจำกัดความคุณภาพชีวิตไว้ในความหมายต่าง ๆ ดังนี้

มณี ชุตินาฏมิกุล (2543, น. 14) สรุปไว้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง การมีปัจจัยเพียงพอในการดำรงชีวิต ซึ่งเกิดมาจากปัจจัยทางรายได้ หรือ เศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจดี มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ เมื่อเกิดปัญหา ก็สามารถแก้ไขได้ มีสัมพันธภาพที่ดี ในครอบครัว และชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

รังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา (2545, น. 39) สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่ดี ในมิติทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ชีวิตส่วนตัว ชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว และ ชีวิตสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545, น. 12) กำหนดนิยามของ คุณภาพชีวิต ไว้ว่า หมายถึง “การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวอบอุ่นมั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

พณณิน กิติพราภรณ์ (2531, น. 52 อ้างถึงใน สุวิณณา เอกวัฒน์, 2546, น. 17) ให้คำจำกัดความว่า คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่มีความสุข ความสุขนี้เกิดได้จาก

1. ความสุขทางกาย หมายถึง การที่คนเรามีความเป็นอยู่ที่ดี เช่น มีที่อยู่อาศัยที่ดี มีสุขภาพที่ดี มีสาธารณูปโภคที่ดี เช่น การคมนาคมที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำ อากาศบริสุทธิ์ รวมไปถึงการพักผ่อนและนันทนาการที่ดีตามสมควรด้วย

2. ความสุขทางใจ ได้มาจากความรู้จักความพอดี ความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ การมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรักอบอุ่นผูกพันกันในครอบครัวและเพื่อนมนุษย์ มีความอดทนเสียสละทำประโยชน์ให้แก่สังคม

Singer (อ้างถึงใน เฉลิมวรรณ เดชะชาติ, 2548, น. 10) เสนอว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่ผู้คนมีความสามารถที่จะทำมาหากิน มีรายได้เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต และมีเวลาว่างสำหรับพักผ่อน ตลอดจนมีโอกาสที่จะนำรายได้ไปใช้สอยได้ตามความพอใจ ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นการที่บุคคลมีทางเลือกหลากหลายในการกำหนดรูปแบบ หรือ วิถีชีวิต

จากความหมายของคุณภาพชีวิตตามที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และมีความพึงพอใจในชีวิตทั้งทางด้านรายได้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น การมีความรู้ มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความพึงพอใจในการทำงาน และมีเวลาสำหรับกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพื่อการพักผ่อนและความบันเทิง รวมไปถึงการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต

การที่จะตัดสินได้ว่าบุคคลใดมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด อยู่ในเกณฑ์ที่ดีหรือไม่ จำเป็นจะต้องมีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้มีการนำเสนอตัวชี้วัดโดยกำหนดเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แจกแจงองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545, น. 12-16)

1. ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ ความยืนยาวของอายุ การปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ โภชนาการและการให้บริการสาธารณสุข

2. การศึกษา ครอบคลุมสาระต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐานและทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการเข้าถึงบริการและคุณภาพการศึกษา

3. ชีวิตการทำงาน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่กับการทำงาน ชีวิตการทำงานที่มีคุณภาพก็จะเกี่ยวกับการจ้างงานและความพอใจในค่าจ้างที่ได้รับ และระบบประกันสังคมด้วย

4. ชีวิตครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญ โครงสร้างและขนาดของครอบครัวเป็นตัวกำหนดระดับความเป็นอยู่แต่ละคน ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ต้องรับรู้ความต้องการของสมาชิกแต่ละคน และดูแลสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

5. การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยากจน การกระจายรายได้และสวัสดิการ เป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายความอยู่ดีมีสุข การมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง และความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ในระดับสูง สะท้อนการอยู่อย่างมีทุกข์

6. สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นต่อความอยู่ดีมีสุข ครอบคลุมถึงประเด็น สภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย การอนามัย สิ่งแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะจากปัญหาอาชญากรรม

การวัดระดับความอยู่ดีมีสุขของคน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายเรื่อง แต่ละเรื่องจะมีผลต่อการพัฒนาที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยตัวชี้วัดที่หลากหลายที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุข

เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต

แนวทางการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประเทศไทยที่ผ่านมา มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และทิศทางการพัฒนาตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม

นันทนา วงศ์สวัสดิ์กุล (2548, น. 24-25) ศึกษาเรื่องภาวะความอยู่ดีมีสุขของแรงงาน ในภาคเกษตร เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยประยุกต์จากดัชนีความอยู่ดีมีสุขของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยใช้ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย มีองค์ประกอบ ได้แก่ การมีสุขภาพอนามัยที่ดี ความเป็นธรรม ในระบบสาธารณสุข มีตัวชี้วัด คือ 1. การเจ็บป่วยของสมาชิกในครัวเรือนในรอบปี 2. การเข้าถึง บริการสาธารณสุข 3. การมีหลักประกันสุขภาพ

2. ด้านความรู้ มีองค์ประกอบ ได้แก่ การได้รับการศึกษาของคนไทย คุณภาพการศึกษา มีตัวชี้วัด คือ 1. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษา 2. การอ่านออกเขียนได้ 3. การรับรู้และติดตาม ข่าวสาร 4. จำนวนของประชากรที่ได้รับการศึกษา

3. ด้านชีวิตการทำงาน มีองค์ประกอบ ได้แก่ การมีงานทำอย่างทั่วถึง ความมั่นคงใน การทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน มีตัวชี้วัด คือ 1. การมีงานทำและการว่างงาน 2. การมีที่ ทำกินเป็นของตนเอง 3. ความมั่นคงในการทำงาน 4. ความพึงพอใจในการทำงาน

4. ด้านรายได้ มีองค์ประกอบ ได้แก่ รายได้ของประชากร มีตัวชี้วัด คือ รายได้จริงของ เกษตรกร

5. ด้านสภาพแวดล้อม มีองค์ประกอบ ได้แก่ ที่อยู่อาศัยและการได้รับการบริการ สาธารณูปโภค ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีตัวชี้วัด คือ 1. ครัวเรือนที่มีบ้านอยู่ เป็นของตัวเอง 2. สภาพที่อยู่อาศัย 3. สิ่งอำนวยความสะดวกภายใน ครอบครัวยุค 4. ปัญหาภายในชุมชน 5. สภาพแวดล้อมภายในชุมชน

6. ด้านชีวิตครอบครัว มีองค์ประกอบ ได้แก่ รูปแบบครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว มีตัวชี้วัด คือ 1. รูปแบบครอบครัว 2. สัมพันธภาพในครอบครัว 3. การพึ่งตนเอง 4. การถือฤกษ์ อย่างมีคุณธรรม 5. ปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว

7. ด้านการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีองค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงการบริการ สาธารณะที่รัฐจัดให้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีตัวชี้วัด คือ 1. การเข้าถึงการบริการสาธารณะที่ รัฐจัดให้ 2. การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

สุวิณณา เอกวัฒน์ (2546, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของลูกจ้างในธุรกิจค้าปลีกห้างสรรพสินค้า โดยศึกษา 1. คุณภาพชีวิตด้านวัตถุประสงค์ประกอบ ได้แก่ รายได้ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 2. คุณภาพชีวิตการทำงาน ศึกษาองค์ประกอบ ได้แก่ ความกระตือรือร้นในการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน 3. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและสังคม ศึกษาองค์ประกอบ ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว การศึกษา นันทนาการ และการพักผ่อน

จากนิยามและคำจำกัดความของคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่าคำจำกัดความของคำว่า คุณภาพชีวิตค่อนข้างกว้าง เพราะ คุณภาพชีวิตเป็นค่าเทียบเคียง ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว และย่อมแตกต่างกันไปตามความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศ การมีคุณภาพที่ดีจะต้องมีความสุขทั้งกายและใจ จึงจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุนหลายอย่าง เช่น อาหาร โภชนาการ สุขภาพอนามัย การศึกษา รายได้ การมีงานทำและที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบกันอย่างกลมกลืนเหมาะสมแก่แต่ละบุคคล สถานที่ เวลา และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อคุณภาพชีวิตเป็นจุดหมายปลายทางในการดำรงชีวิตของคน ทุกคนจึงมุ่งหวังให้ชีวิตของตนมีคุณภาพสูงสุดในแนวที่ตนปรารถนา ดังนั้น “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม” ในที่นี้ ผู้ศึกษาหมายถึงชีวิตที่มีความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม การมีรายได้ที่ดี มีความพึงพอใจในรายได้ การไม่มีหนี้สิน การมีเงินออม การได้รับตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ได้แก่ อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง ได้รับการศึกษามีสัมพันธภาพในครอบครัวที่อบอุ่น มีความพึงพอใจในชีวิตในอาชีพการทำงาน และมีเวลาสำหรับกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนอย่างเพียงพอ รวมไปถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาบนโลกและมีชีวิตล้วนมีความต้องการไม่ว่าจะเป็นเด็กแรกเกิด ไปจนกระทั่งผู้สูงอายุ ความต้องการของเราจะมีไปจนกระทั่งลมหายใจสุดท้ายของชีวิต โดยแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ ที่จะนำเสนอในที่นี้ ได้แก่ แนวคิดความต้องการของ A.H. Maslow และ แนวคิด ERG ของ Alderfer ดังนี้

1. Maslow (อ้างถึงใน สุพัฒน์ คูหิทธิผล, 2545, น. 8) ได้ศึกษาความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไป ผลการศึกษา พบว่า มนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการอยู่ 5 ลำดับ คือ

1.1 ความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกาย (Basic Physiological Needs) ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งเป็นความต้องการที่เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็จะแสวงหาความต้องการด้านอื่นต่อไป

1.2 ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัย (Safety and Security Need) มนุษย์ทุกคนต้องการการได้รับความคุ้มครองจาก การสูญเสีย ที่อาจเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรายได้ หรือทรัพย์สิน รวมทั้งความปลอดภัยทางกาย และสิ่งที่มนุษย์ต้องการเมื่อเข้าทำงานในสถานประกอบการ ก็คือ การประกันความมั่นคงและความปลอดภัย

1.3 ความต้องการความรัก (Love) เป็นความต้องการความรักจากผู้อื่นและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งอาจเรียกได้ว่า เป็นความต้องการทางสังคมก็ได้ (Social Needs)

1.4 ความต้องการการนับถือ หรือความต้องการที่จะมีฐานะทางสังคม (Esteem Needs) ประกอบด้วยความต้องการที่จะเข้มแข็ง เชื้อมั่นในตนเอง ความเป็นอิสระเสรีภาพ ความต้องการระดับนี้จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน ทำให้ผู้อื่นยอมรับนับถือ เช่น การยอมรับนับถือในหน้าที่การงาน สภาพความเป็นอยู่

1.5 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ที่จะเป็นคนเต็มโดยสมบูรณ์ ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในการทำให้เป้าหมายที่ตนคาดหวังให้ประสบความสำเร็จ เช่น ความต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้งด้านความคิดและการสร้างสรรค์ หรือต้องการบรรลุให้ถึงความสมบูรณ์แบบในทุกด้าน เช่น ครอบครัว การงาน การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

2. ทฤษฎี ERG

เป็นทฤษฎีที่มีความคล้ายคลึงกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ซึ่ง Alderfer (อ้างถึงใน สุพัฒน์ คูหิทธิผล, 2545, น. 8) แบ่งความต้องการของมนุษย์ไว้เพียง 3 ชั้น คือ

2.1 ความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่รอด (Existence Needs หรือ E) ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัยในชีวิต ความต้องการดังกล่าวสามารถแสดงออกอย่างชัดเจนได้ คือ เรื่องค่าจ้างและผลประโยชน์ตอบแทนที่เพียงพอจะดำรงชีพอยู่ได้ ความมั่นคงในงาน และสภาพการทำงานที่เหมาะสม

2.2 ความต้องการการสัมพันธ์ (Relatedness Needs หรือ R) ได้แก่ ความต้องการด้านสังคม โดยเฉพาะด้านการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ทางสังคม ทั้งในระดับครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ซึ่งความพอใจของคนเราจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

2.3 ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth Needs หรือ G) ได้แก่ ความต้องการที่มนุษย์พยายามจะผลักดันตนเองให้มีการพัฒนาเพื่อความเจริญก้าวหน้าในงาน และเพื่อความสำเร็จในชีวิต แสดงออกโดยการพยายามใช้ความรู้ของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า มนุษย์เราเกิดมาล้วนมีความต้องการด้วยกันทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ในปัจจุบันของประเทศ ที่ปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงความเป็นระบบทุนนิยม ล้วนทำให้มนุษย์ต้องมีการดิ้นรน แข่งขัน เพื่อการประกอบอาชีพในการดำรงชีวิต เพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะปัจจัยอย่างแรก ๆ ที่ชาวชนบทโดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องการก็คงจะหนีไม่พ้นในเรื่องของความ ต้องการทางด้านปัจจัย 4 ชั้นพื้นฐาน และ ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัย ในการทำงานหรือการหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งนับได้ว่าเป็นความต้องการที่มีความจำเป็นอย่างสูงในการดำรงชีพของทุกคนด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมก็เช่นกัน ล้วนแต่มีความต้องการ ที่ไม่แตกต่างจากผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับช่วงจังหวะและโอกาสในชีวิต

แนวคิดสวัสดิการสังคม

การพัฒนาประเทศจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และ สังคมควบคู่กันไป ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา คือ ประเทศที่สามารถทำให้เกิดดุลยภาพระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม แนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคมเป็นแนวคิดที่มุ่งที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนส่วนน้อยผู้ได้เปรียบจากการพัฒนาเศรษฐกิจกับคนส่วนมากที่เสียเปรียบ

ในสภาพปัจจุบัน บริการสวัสดิการสังคมของรัฐ ยังมีการกระจายไปไม่ทั่วถึง และบางแห่งความสามารถในการให้บริการอยู่ในขีดจำกัด การจัดบริการสวัสดิการสังคมให้กับผู้ด้อยโอกาส ถือเป็น การระบบการให้บริการสังคม และ จัดบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมอันเนื่องมาจากการที่ประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ หรือ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบของสังคม และไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของตนเองได้ ทั้งนี้ โดยที่บริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน และ ความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐาน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

นิภา ส. ตุมรสุนทร (2532, น. 16) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม (Welfare) คือ กิจกรรมบริการ สาขางานต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี

นิคม จันทรวินิจ (2535 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม, 2545, น. 10) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง โครงการที่รัฐ หรือ สังคมจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยทางเศรษฐกิจสังคม และไม่สามารถช่วยตนเองได้ โดยทั่วไปนิยามของสวัสดิการสังคมจะแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. บริการประกันสังคม 2. บริการสงเคราะห์ประชาชน 3. บริการสังคม

วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ (2544, น. 2) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม เป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่า สวัสดิการหรือ สวัสดิภาพมีความหมายในแง่การอยู่ดีกินดีของทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปรัชญาขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชน ว่าเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องจัดบริการต่าง ๆ ไว้ให้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำ เพื่อมีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อยามเจ็บป่วย ไม่ว่าจะประชาชนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ หรือ ในชนบทที่ห่างไกล

ทัศนีย์ ลักษณะวิชนชัย (2545, น. 14) สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหาทางสังคม รวมทั้งการส่งเสริม ความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความ

ต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้าน การมีการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการ แรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคมนันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการต้องคำนึง ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสังคม ในทุกระดับ

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม

องค์ประกอบทั่วไปที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะกว้างและลักษณะแคบ (ระพีพรรณ คำหอม, 2545, น. 15) ดังนี้

ความหมายแบบกว้าง กำหนดตามความหมายที่เป็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนในสังคม หรือ สวัสดิภาพสังคม ได้แก่

1. การศึกษา
2. สุขภาพอนามัย
3. ที่อยู่อาศัย
4. การทำงานและการมีรายได้
5. ความมั่นคงทางสังคม
6. บริการสังคม
7. นันทนาการ

ส่วนความหมายแบบแคบที่แบ่งตาม พระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของ ประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น

1. บริการประกันสังคม (Social Insurance)
2. บริการสงเคราะห์ประชาชน บริการประชาสงเคราะห์/บริการสาธารณูปการ (Public Assistance)
3. บริการสังคม (Social Services)

หลักการของสวัสดิการสังคมไทย

การจัดสวัสดิการสังคมของไทยปัจจุบัน คำนึงถึงหลักการของสากลโลก (ระพีพรรณ คำหอม, 2545, น. 25-26) ได้แก่

1. สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ตามสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดถึง สิทธิของบุคคล สิทธิของเด็ก สตรี คนชรา และผู้พิการทุพพลภาพที่เน้นให้มีการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว โดยเฉพาะบริการพื้นฐานที่ประชาชนควรจะได้รับ เช่น บริการการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี บริการประกันสุขภาพจากโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค ของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร เป็นต้น

2. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ประชาชนทุกคนควรได้รับบริการสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐาน จากรัฐบริการที่มุ่ง ตอบสนองปัญหา และ ความต้องการของคนในสังคม โดยทั่วไปบริการพื้นฐานมักจะถือเป็นบริการขั้นต่ำสุด (Minimum Needs) ที่รัฐต้องจัดให้กับคนในสังคม เช่น การศึกษาภาคบังคับ บริการสุขภาพอนามัยของรัฐ เป็นต้น ซึ่งรัฐได้มีเครื่องชี้วัดถึงความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อให้สามารถตอบสนองกับปัญหา และความต้องการของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง

3. ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) หลักการสำคัญข้อนี้ บริการสวัสดิการสังคมที่ดีจะต้องเป็นบริการที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของกฎหมาย ความยุติธรรมทางสังคม บริการที่ไม่เลือกปฏิบัติว่าจะเป็นเพศ ชนชั้น สีผิว ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งหลักการข้อนี้ แสดงถึงความครอบคลุมครบถ้วนของบริการ ที่ประชาชนพึงจะได้รับการเข้าถึงสวัสดิการสังคมโดยไม่ถูกตัดโอกาสออกไป

4. การมีส่วนร่วมของคนในสังคมในทุกระดับ (Participation) บริการสวัสดิการสังคมเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคม ตั้งแต่ เกิดจนถึงตาย เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม ทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมมากที่สุด

5. หลักความโปร่งใส (Transparency) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดบริการ สามารถเข้าร่วมตรวจสอบถึงความถูกต้อง ความเหมาะสมของโครงการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนผู้ใช้บริการเป็นหลัก

ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 มาตรา 5 (1) ได้กำหนดขอบเขตของงานสวัสดิการสังคมสอดคล้องกับแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) กล่าวถึงงานสวัสดิการสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีสุขภาพอนามัยที่ดี ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ สังคมอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกัน เสมอภาค เป็นธรรม และ สอดคล้องกับความต้องการ และสถานการณ์ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และ ประชาชน

2. การมีการศึกษาที่ดี ประชาชนพึงได้รับการที่ส่งเสริม และ พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป

3. การมีที่อยู่อาศัย การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่สภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงานเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัย ตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา

4. การมีงานทำ การมีรายได้ และ การมีสวัสดิการแรงงาน ประชาชนมีงานทำ ที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ

5. การมีความมั่นคงทางรายได้ ประชาชนทุกคนที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงทางรายได้ มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตน และ ครอบครัวในรูปของการประกันสังคม

6. นันทนาการ ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการบันเทิง และ การพักผ่อนหย่อนใจอย่างมีคุณภาพ

7. การบริการสังคมทั่วไป การให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส และ กลุ่มเป้าหมายพิเศษ เพื่อช่วยเสริมสร้างการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

8. กระบวนการยุติธรรม การที่ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเสมอภาค และเป็นธรรม สามารถเข้าถึงบริการที่รัฐจัดให้

สรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม คือ ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และพัฒนาสังคม รวมทั้งส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนา คุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง และ เป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การประกันรายได้ สวัสดิการแรงงาน นันทนาการ และ บริการสังคมทั่วไป ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาใช้ประกอบกับการพิจารณาถึง สวัสดิการที่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้รับ เพราะเป็นแนวคิดที่สำคัญในการดำเนินการเพื่อให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้ ต้องครอบคลุม ทั่วถึง และ เป็นธรรมเท่ากับคนอื่นในสังคม และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมให้ได้มากที่สุด

สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)

ประวัติความเป็นมา

กัญชวลี คุหเจริญ (2544, น. 114) ระบุว่า ประมาณปี พ.ศ. 2511 หน่วยงานราชการมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงโคนมในพื้นที่เขตจังหวัดราชบุรีและนครปฐม จนมีเกษตรกรเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นและเริ่มประสบปัญหาด้านการตลาดไม่สามารถขายน้ำนมดิบที่รีดได้ ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงจึงทำหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อขอพระราชทานความช่วยเหลือ จึงทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงงานผลิตนมผงขึ้นที่เขตตำบลหนองโพ จังหวัดราชบุรี โดยใช้ชื่อว่า โรงนมผงหนองโพ ซึ่งบริหารงานในรูปบริษัทชื่อ “บริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด” ในระหว่างการก่อสร้างโรงงานผลิตนมผง ก็ได้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแหล่งรับซื้อ โดยเกษตรกรได้รวมกลุ่มกันจัดตั้ง ศูนย์รวมนมหนองโพ เพื่อรวบรวมน้ำนมดิบส่งให้ และต่อมาในปี พ.ศ. 2514 เกษตรกรสมาชิกของศูนย์รวมนมหนองโพได้เข้าซื้อกันจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ใช้ชื่อว่า “สหกรณ์โคนมราชบุรี จำกัด ” พอถึงประมาณต้นปี พ.ศ. 2516 ซึ่งมีการเริ่มต้นผลิตนมพาสเจอร์ไรส์ขึ้นเป็นครั้งแรก ก็ได้มีการเปลี่ยนชื่อสหกรณ์ใหม่เป็น “สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด” ซึ่งจัดเป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตร ต่อมาเมื่อกิจการสหกรณ์ก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ สมาชิกต่างมีความเข้าใจในหลักการสหกรณ์และการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นอย่างดี กอปรกับสหกรณ์มีฐานะค่อนข้างมั่นคง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โอนทรัพย์สินทั้งหมดของบริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด พร้อมด้วยโรงงานนมผงให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์ และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังนั้นชื่อของสหกรณ์อย่างเป็นทางการในปัจจุบันก็คือ “สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)”

จวบจนถึงปัจจุบัน สหกรณ์ได้ดำเนินกิจการมาเป็นเวลานานกว่า 34 ปี มีสมาชิกทั้งสิ้นกว่า 4,700 ราย สามารถผลิตผลิตภัณฑ์นมพาสเจอร์ไรส์ U.H.T. นมเปรี้ยว และโยเกิร์ต มีความสามารถในการผลิตเพียงพอที่จะรองรับกับปริมาณน้ำนมดิบที่เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกผลิตได้

วัตถุประสงค์การดำเนินงาน

สหกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักสหกรณ์รวมทั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อ (นงลักษณ์ รุจิราวัดดี, 2546, น. 11-12)

1. ส่งเสริมและเผยแพร่อาชีพการเกษตร ทัศนศึกษา อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่สมาชิกและครอบครัวสมาชิก รวมทั้งการส่งเสริมความรู้ในการผลิตทางอุตสาหกรรม เพื่อให้สมาชิกมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง
2. ติดตั้งเครื่องสูบน้ำ หรือปิดกั้นทำนบเหมืองฝาย จัดระบบการส่งน้ำ ระบายน้ำ และอำนวยความสะดวกใช้น้ำเพื่อประโยชน์แก่การเกษตร
3. จัดหาวัสดุการเกษตรและเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก
4. รวบรวมผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมาจัดการขาย หรือแปรรูปออกขายโดยซื้อ หรือรวบรวมผลิตผลจากสมาชิกก่อนผู้อื่น
5. จัดให้มีช่างหรือโรงเรือนการเกษตรเพื่อเก็บรักษาผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์
6. จัดให้มียานพาหนะขนส่ง เครื่องมือ เครื่องจักรกล หรือปศุสัตว์ เกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตรสำหรับให้บริการแก่สมาชิก
7. จัดให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อแปรรูปผลิตผล หรือเพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด
8. จัดให้มีเงินหรือสินเชื่อแก่สมาชิก เพื่อการประกอบอาชีพหรือการใช้จ่ายที่จำเป็น
9. จัดหาทุนเพื่อกิจการตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์
10. รับฝากเงินจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่น
11. ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงิน
12. ซื้อหุ้นของธนาคารซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์
13. ซื้อหุ้นของชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น
14. ซื้อหุ้นของสถาบันที่ประกอบธุรกิจอันทำให้เกิดความสะดวก หรือส่งเสริมความเจริญแก่กิจการของสหกรณ์
15. ออกตั๋วสัญญาใช้เงินและตราสารการเงิน
16. ฝากหรือลงทุนอย่างอื่นตามกฎหมาย และตามที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด
17. ให้สวัสดิการและการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว

18. ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มเยาวชนสหกรณ์ กลุ่มผู้นำ กลุ่มรวมกันผลิต กลุ่มรวมกันซื้อ กลุ่มรวมกันขาย และกลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ

19. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทั้งทางการศึกษา พละนันทน และทางจิตใจ ให้เป็นครอบครัวที่สุขสมบูรณ์ เพื่อรวมเป็นสังคมที่มีสันติสุข

20. ร่วมมือกับทางราชการ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์อื่น เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงกิจการของสหกรณ์

21. การกระทำต่าง ๆ ตามที่อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวข้างต้น รวมถึง ซื้อ ตีอกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินครอบครอง กู้ ยืม เช่าหรือให้เช่า เช่าซื้อหรือให้เช่าซื้อ โอนหรือรับโอน สิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ ขายหรือจำหน่าย จำนองหรือรับจำนอง จำนำหรือรับจำนำ ด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก

22. ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

23. ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นใด

24. ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้องกับหรือเนื่องในการจัด ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องทำธุรกิจบริการสมาชิกโดยการให้เงินกู้รวมกันผลิต รวมกันซื้อ รวมกันขาย รวมกันแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ช่วยเหลือตนเองตามกำลังความสามารถ

การดำเนินงานของสหกรณ์

คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ (นงลักษณ์ รุจิราวัฒน์, 2546, น. 12-13) ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และคณะกรรมการดำเนินการอีก 14 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก ให้กรรมการดำเนินการเลือกตั้งในระหว่างกันเองขึ้นดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคน เลขานุการคนหนึ่ง และ/หรือ เหรัญญิกคนหนึ่ง นอกนั้นเป็นกรรมการและปิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ณ สำนักงานสหกรณ์

การจ้างและแต่งตั้งผู้จัดการ คณะกรรมการดำเนินการอาจพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถ และ ความเหมาะสมเพื่อแต่งตั้งหรือจ้างเป็นผู้จัดการของสหกรณ์โดยต้องไม่เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้าม ในการจ้างผู้จัดการสหกรณ์ต้องทำหนังสือสัญญาจ้างไว้เป็นหลักฐาน และให้คณะกรรมการดำเนินการเรียกให้มีหลักประกันอันสมควร

การบริหารงานของสหกรณ์ ในปัจจุบันการบริหารงานของสหกรณ์ให้มี ผู้จัดการสหกรณ์ ทำหน้าที่บริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้วางไว้

บทบาทของสหกรณ์ที่มีต่อสมาชิกสหกรณ์

วารสารเผยแพร่ สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) กล่าวว่า ในส่วนของสมาชิกสหกรณ์ สมาชิกใหม่ทุกคนจะได้รับการอบรมให้มีความรู้ด้านระบบสหกรณ์ และการเลี้ยงโคนม เพื่อให้เกษตรกรได้นำความรู้พื้นฐานเหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตน สร้างความมั่นใจและเห็นความสำคัญของระบบสหกรณ์ การอบรมจะให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ สหกรณ์ ตลาดนม เทคนิคการเลี้ยงโคนม การจัดการฟาร์มที่ถูกหลักวิธี โรคโคนม การเก็บนํ้านมดิบ การตรวจห้องโคนม งานส่งเสริมการเกษตร ปัญหาการผสมพันธุ์ การตรวจคุณภาพนํ้านมดิบ โดยจะเชิญวิทยากรมาอบรมและมีการมอบวุฒิบัตรแก่สมาชิกทุกคนที่ผ่านการอบรม

สวัสดิการที่มีให้สมาชิก

สหกรณ์ได้จัดตั้งระเบียบว่าด้วยสวัสดิการสมาชิกเพื่อใช้ในการจ่ายค่าสวัสดิการให้กับสมาชิก โดยสมาชิกจะต้องมาสมัครเป็นสมาชิกในกองทุนสวัสดิการของสหกรณ์ฯ และเมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับความช่วยเหลือดังนี้

1. หากสมาชิกหรือคนในครอบครัวและสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับเงินค่าทำศพ
2. หากสมาชิกประสบอุบัติเหตุและเสียชีวิตจะได้รับเงินช่วยเหลือ
3. สมาชิกหรือคู่สมรสที่เข้าร่วมกิจกรรมฌาปนกิจ หากเสียชีวิตจะได้รับเงินตามจำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม

การจ่ายเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนจากธุรกิจที่ทำไว้กับสหกรณ์ฯ

นอกจากเกษตรกรจะได้รายได้จากการขายนํ้านมดิบในแต่ละงวดแล้ว เกษตรกรยังมีผลตอบแทนที่ได้จากสหกรณ์ คือ เงินปันผล และ เงินเฉลี่ยคืนจากธุรกิจที่ทำไว้กับสหกรณ์ฯ รายละเอียดของผลตอบแทนทั้งสองส่วนมี (กันยชลี คูหเจริญ, 2544, น. 119) ดังนี้

1. เงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว จ่ายในอัตราเท่ากันทุกปีคือ ร้อยละ 10 ต่อปีของหุ้นที่ชำระแล้ว

2. เงินเฉลี่ยคืนจากธุรกิจที่ทำไว้กับสหกรณ์ อัตราเงินเฉลี่ยคืนจะไม่เท่ากันทุกปีขึ้นอยู่กับกำไรของธุรกิจนั้น ๆ ธุรกิจที่คืนเงินเฉลี่ยให้กับสมาชิก ได้แก่ การขายน้ำมันดิบ ธุรกิจอาหารสัตว์ ธุรกิจร้านค้าซูเปอร์มาร์เก็ต และธุรกิจปั้มน้ำมัน

บริการของสหกรณ์

สหกรณ์โคนมหนองโพฯ ดำเนินธุรกิจต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและอำนวยความสะดวกในการใช้บริการแก่สมาชิก ปัจจุบันสหกรณ์มีธุรกิจไว้คอยให้บริการสมาชิก ดังนี้

1. รวบรวมน้ำมันดิบ จากสมาชิก และเป็นผู้แปรรูปน้ำมันดิบเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจัดจำหน่าย ซึ่งเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์ฯ
2. โรงงานผลิตอาหารสัตว์ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลิตอาหารโคนมจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคาถูก ส่วนที่เหลือจะจัดจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจทั่วไป
3. ธุรกิจส่งเสริมการเกษตร สหกรณ์ฯ ให้บริการผสมเทียม ตัดกีบตัดเขาให้กับโคของสมาชิก ซึ่งธุรกิจนี้ไม่มีผลกำไร แต่เป็นการให้บริการกับสมาชิก
4. แผนกออมทรัพย์และสินเชื่อเงินกู้ บริการรับฝากเงินจากสมาชิก และให้สมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์
5. โรงสีข้าวสหกรณ์ ดำเนินการแปรรูปข้าวเปลือก โดยจำหน่ายข้าวสารให้กับร้านค้าสหกรณ์เอง และหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนผลิตผลพลอยได้ ได้แก่ รำข้าว ปลายข้าว สหกรณ์ฯ จะนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์
6. สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง สหกรณ์ฯ ได้ร่วมกับ ป.ต.ท. โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้บริการแก่สมาชิก และประชาชนทั่วไป ทั้งในรูปแบบเงินสดและเงินเชื่อ
7. ร้านค้าสหกรณ์ (ซูเปอร์มาร์เก็ต) ให้บริการแก่สมาชิก และ ประชาชนทั่วไปได้ใช้บริการซื้อสินค้าในราคาถูกและทันสมัย

กฎเกณฑ์ในการรับซื้อน้ำมันดิบจากเกษตรกร

จากระเบียบสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ว่าด้วยการรับซื้อและการให้ราคาน้ำมันดิบ พ.ศ. 2548 สรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกจะต้องส่งน้ำนมดิบถึงศูนย์รวมน้ำนมดิบ ตามเวลาที่กำหนด คือ เวลาเช้า ตั้งแต่เวลา 05.00 น.-10.00 น. เวลาเย็น ตั้งแต่เวลา 17.00 น.-20.30 น. หากสมาชิกส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด สหกรณ์จะไม่รับน้ำนมมนั้น ยกเว้นมีเหตุสุดวิสัย

2. มาตรฐานของเปอร์เซ็นต์ไขมันในน้ำนมดิบ กำหนดไว้ 3.5 เปอร์เซ็นต์ ทุก ๆ 0.1 เปอร์เซ็นต์ ที่เพิ่มขึ้นจาก 3.5 เปอร์เซ็นต์ จะเพิ่มราคาให้ 3 ส.ต./ก.ก. และทุก 0.1 เปอร์เซ็นต์ ที่ลดลงจาก 3.5 เปอร์เซ็นต์ จะลดราคาลง 1 ส.ต./ก.ก.

3. มาตรฐานความเข้มข้นของน้ำนมดิบ (ความถ่วงจำเพาะ) กำหนดไว้ 1.027 ที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส ทุก ๆ 0.001 ในการรับซื้อน้ำนมดิบจากสมาชิกที่เพิ่มขึ้นจาก 1.027 จะเพิ่มราคาให้ 2 ส.ต./ก.ก. และทุก ๆ 0.001 ที่ลดลงจาก 1.027 จะลดราคาลง 2 ส.ต./ก.ก.

4. จุลินทรีย์ในน้ำนมดิบ

เกรด 1 น้ำนมดิบมีจุลินทรีย์น้อยมากเพิ่มให้ 35 ส.ต./ก.ก.

เกรด 2 น้ำนมดิบมีจุลินทรีย์น้อยเพิ่มให้ 25 ส.ต./ก.ก.

เกรด 3 น้ำนมดิบมีจุลินทรีย์ปานกลางเพิ่มให้ 15 ส.ต./ก.ก.

เกรด 4 น้ำนมดิบมีจุลินทรีย์ค่อนข้างมากลดลง 5 ส.ต./ก.ก.

เกรด 5 น้ำนมดิบมีจุลินทรีย์มากลดลง 15 ส.ต./ก.ก.

เกรด 6 น้ำนมดิบมีจุลินทรีย์มากที่สุดลดลง 50 ส.ต./ก.ก.

5. ความสะอาด

เกรด 1 สะอาดที่สุด เพิ่มให้ 34 ส.ต./ก.ก.

เกรด 2 สะอาดมาก เพิ่มให้ 15 ส.ต./ก.ก.

เกรด 3 พอใช้ เพิ่มให้ 0 ส.ต./ก.ก.

เกรด 4 ไม่สะอาด ลดลง 15 ส.ต./ก.ก.

เกรด 5 สกปรก ลดลง 50 ส.ต./ก.ก.

เกรด 6 สกปรกมาก หักราคาครึ่งหนึ่งของราคาทั้งหมด (น้ำนมดิบส่งคืนเจ้าของ)

6. สารปฏิชีวนะ ต้องไม่พบ หากตรวจพบจะถูกลงโทษตามระเบียบ

7. คะแนนคอก 90-100 คะแนน เพิ่มให้ 10 ส.ต./ก.ก.

90-100 คะแนน เพิ่มให้ 10 ส.ต./ก.ก.

80-89 คะแนน เพิ่มให้ 9 ส.ต./ก.ก.

70-79 คะแนน เพิ่มให้ 8 ส.ต./ก.ก.

60-69 คะแนน เพิ่มให้ 7 ส.ต./ก.ก.

50-59 คะแนน เพิ่มให้ 6 ส.ต./ก.ก.

40-49 คะแนน ให้ 5 ส.ต./ก.ก.

39 คะแนน ลงมา ให้ 4 ส.ต./ก.ก.

8. สมาชิกที่ได้รับการรับรองฟาร์มมาตรฐานจากกรมปศุสัตว์ จะได้รับเงินพิเศษ 50 ส.ต./ก.ก.

9. สมาชิกที่มาส่งน้ำนมดิบในช่วงเช้าระหว่าง เวลา 05.00-07.30 น. จะได้รับเงินพิเศษ ดังนี้

เวลาส่งนม 05.00-06.45 น. จะได้รับเงินเพิ่ม 50 ส.ต./ก.ก./วัน

เวลาส่งนม 06.46-07.30 น. จะได้รับเงินเพิ่ม 25 ส.ต./ก.ก./วัน

ข้อมูลตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ที่ตั้ง

ตำบลหนองอ้อ เป็นตำบลหนึ่งใน 15 ตำบล ของอำเภอบ้านโป่ง ประกอบด้วย ตำบลกรับใหญ่ ตำบลท่าผา ตำบลลาดบัวขาว ตำบลปากแรต ตำบลหนองกบ ตำบลเบิกไพร ตำบลเขาขลุ่ย ตำบลหนองปลาหม้อ ตำบลคู้้งพยอม ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ ตำบลบ้านโป่ง ตำบลสวนกล้วย ตำบลหนองอ้อ และ ตำบลดอนกระเบื้อง อาณาเขตของอำเภอ ทิศเหนือติดต่อกับ อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทิศ ตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับ อำเภอโพธาราม และ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี อยู่ห่างฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร เป็นระยะทางประมาณ 65-70 กิโลเมตร ถือว่าไม่ไกลจากเมืองหลวงนัก มีการขยายตัวทางอุตสาหกรรม การผลิต ทางเศรษฐกิจ มีห้างสรรพสินค้ามาลงทุนในพื้นที่ และ ชิมชั้บวัฒนธรรมจากเมืองหลวงได้รวดเร็ว

สำหรับพื้นที่ตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการศึกษา แต่เดิมพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ลุ่ม และมีหนองน้ำซึ่งมีต้นอ้อขึ้นอยู่บริเวณรอบหนองน้ำเป็นจำนวนมาก เรียกหนองน้ำแห่งนี้ว่า "หนองอ้อ" เมื่อมีผู้อพยพมาอยู่อาศัยจำนวนมากขึ้น จึงจัดตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น มีชื่อว่า "บ้านหนองอ้อตะวันออก" บ้านหนองอ้อตะวันตก" เมื่อจัดตั้งเป็นตำบลจึงมีชื่อว่า "ตำบลหนองอ้อ" ในปัจจุบันหนองอ้อยังปรากฏให้เห็นอยู่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ว่าการอำเภอบ้านโป่ง เป็นระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ห่างจากตัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ประมาณ 30 กิโลเมตร (ภาพที่ 2.1 และภาพที่ 2.2) ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 15 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่บ้าน

หนองบอน หมู่ที่ 2 หมู่บ้านหัวโปงเล็ก หมู่ที่ 3 หมู่บ้านหัวโปงใหญ่ หมู่ที่ 4 หมู่บ้านหนองอ้อไทย หมู่ที่ 5 หมู่บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 6 หมู่บ้านหนองอ้อตะวันออก หมู่ที่ 7 หมู่บ้านหนองอ้อตะวันตก หมู่ที่ 8 หมู่บ้านหนองหูช้าง หมู่ที่ 9 หมู่บ้านหนองกระจ้อย หมู่ที่ 10 หมู่บ้านหนองตะแคง หมู่ที่ 11 หมู่บ้านทุ่งน้อย หมู่ที่ 12 หมู่บ้านลาดใหญ่ หมู่ที่ 13 หมู่บ้านโรงข้าวสาร หมู่ที่ 14 หมู่บ้านหนองเจริญ หมู่ที่ 15 หมู่บ้านทุ่งเจริญ

ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลปากแรต

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลสระกระเทียม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลสวนกล้วย

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลดอนกระเบื้อง

พื้นที่ของตำบลหนองอ้อมมีอาณาเขตการปกครองครอบคลุมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อม และ เทศบาลตำบลกระบัว จะเห็นได้ว่า มีบริเวณเขตพื้นที่ติดต่อกันระหว่างอำเภอและ จังหวัด ที่เป็นย่านชุมชนและเศรษฐกิจที่สำคัญ

ลักษณะทางกายภาพ

สภาพภูมิศาสตร์โดยทั่วไป ของพื้นที่ศึกษาเป็นที่ราบลุ่ม ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ปลูกพืช ทำนา การเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม มีถนนสายหลัก จำนวน 2 สาย ได้แก่ ถนนเพชรเกษมสายเก่า และ ถนนทรงพล ตัดผ่าน เป็นเส้นทางคมนาคมทางบกมีถนนลาดยางตัดผ่าน มีถนนเลียบบคลองชลประทานเข้าสู่ตำบล ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต และ ลาดยาง มีสภาพการใช้งานได้ดี ทั้งยังมีเส้นทางลัดหลายสายไปสู่ตัวเมือง มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ ลำห้วย บึง และ หนอง รวมทั้งมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ คลองชลประทาน และ ประปาหมู่บ้าน สภาพชุมชนยังมีลักษณะเป็นแบบสังคมชนบทกึ่งอุตสาหกรรม เป็นผลของการพัฒนาเมือง เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็น โรงงานแหล่งผลิตมาก่อตั้งในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

ลักษณะของประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่มานาน ใช้ที่ดินสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษ มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 15,000 คน แบ่งเป็นประชากรเพศชายจำนวน 7,200 คน และประชากรเพศหญิง จำนวน 7,800 คน (ข้อมูลทางสถิติการทะเบียนราษฎร : 2551) ประชากร

ในตำบลหนองอ้อมีหลายเชื้อสาย ได้แก่ ไทย จีน ไทยโยนก หรือ ยวน ประชากรดั้งเดิมจะประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีพื้นที่ดินทำกินจากบรรพบุรุษสืบทอดอาชีพต่อกัน และมีข้อจำกัดด้านระดับความรู้ ส่วนประชากรรุ่นใหม่วัยทำงาน ได้รับความรู้ที่สูงขึ้น และมีค่านิยมหันไปประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการต่าง ๆ แทน

สภาพทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพได้หลากหลาย จึงมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำพื้นที่ทางการเกษตรกรรม และ ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางจำนวนกว่า 10 แห่ง และขนาดเล็ก รวมถึงสถานประกอบการผู้ต่อรถ สถานีบริการน้ำมัน ส่วนสถานประกอบการด้านพาณิชยกรรมก็มีกระจายอยู่ตามบริเวณชุมชน มีร้านค้าทั่วไปกว่า 50 แห่ง ตลาดนัดและแผงลอยกว่า 100 แห่ง เป็นการค้าขายระดับท้องถิ่น รวมถึงโรงงานน้ำดื่ม และ โรงสีข้าว เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ประชากรดั้งเดิมในพื้นที่ยังคงพึ่งพาอาชีพทางการเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าว ปลูกอ้อย และอาชีพทางการปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงโคนม เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ และ สุกร ผลผลิตที่ได้ก็มีความอุดมสมบูรณ์ดี เพราะมีทั้งดินที่ดี และแหล่งน้ำสมบูรณ์ โดยพบว่าพื้นที่ประมาณ 3 ใน 10 ของพื้นที่ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบเทศบาลตำบลกระจับ ประชากรได้ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมเพื่อส่งขายสหกรณ์โคนมหนองโพ ราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) และในส่วนของความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ ยังพบว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม โดยเป็นสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพ ราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) เช่นกัน นอกจากนี้ ยังพบว่ามีกการเลี้ยงโคเนื้อ สุกร และ ปลาสวยงาม รองลงมา คือ ทำอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ข้าวโพด ไร่อ้อย สวนผลไม้ เป็นต้น

ระบบสาธารณูปโภค

ดังที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นแล้วว่า การคมนาคมของตำบลหนองอ้อ มีเส้นทางหลัก 2 สายตัดผ่าน ได้แก่ ถนนเพชรเกษมสายเก่าที่เป็นเส้นทางสายหลักติดต่อระหว่างจังหวัดใช้ผ่านไปสู่อำเภอไทรโยค ของประเทศ โดยตัดผ่านไปยังอำเภอโพธาราม อำเภอบางแพ อำเภอเมือง อำเภอปากท่อต่อไปยังจังหวัดเพชรบุรี และมุ่งสู่อำเภอไทรโยค และอีกหนึ่งเส้นทางแยกจากถนนเพชรเกษมผ่านถนนทรงพลไปสู่อำเภอท่ายางบุรี การคมนาคมส่วนใหญ่ประชาชนใช้ยานพาหนะทางบกเป็นหลัก เช่น รถยนต์

รถจักรยานยนต์ การคมนาคมในพื้นที่การเดินทางค่อนข้างสะดวก มีรถโดยสารประจำทางวิ่งผ่านใจกลาง มีซอยเข้าหมู่บ้านต่าง ๆ เชื่อมโยงกันระหว่างชุมชน

บริการขั้นพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค มีไฟฟ้า น้ำประปาหมู่บ้าน และโทรศัพท์สาธารณะ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน แต่น้ำประปายังคงเป็นประปาบาดาลระดับหมู่บ้าน จึงยังใช้บริโภคไม่ได้ ด้านการศึกษา พบว่ามีสถานศึกษาทั้งโรงเรียนของรัฐ สังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนเอกชน โรงเรียนระดับประถม โรงเรียนอาชีวศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเล็กของเทศบาล ตำบลกระบี่ ศูนย์กระจายข่าว (เสียงไร้สาย) หอกระจายข่าว และเสียงตามสายในหมู่บ้าน ส่วนสถาบันและองค์กรทางศาสนา พบว่ามีวัดพุทธจำนวน 4 แห่ง อยู่ในพื้นที่ของตำบลหนองอ้อ ด้านการสาธารณสุข มีสถานอนามัยประจำตำบลหนองอ้อ 2 แห่ง และมีคลินิกเอกชน แต่เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่หากเจ็บป่วยมักจะเดินทางไปรับการรักษาในตัวอำเภอบ้านโป่งมากกว่า ซึ่งมีโรงพยาบาลของรัฐ และ โรงพยาบาลเอกชน รวมทั้งมีคลินิกเอกชนรักษาเฉพาะโรคจำนวนหลายแห่งให้เลือกเข้ารับการรักษา ทั้งยังอยู่ไม่ไกล สามารถเดินทางไปได้สะดวกใช้เวลาในการเดินทางไม่นาน นอกจากนี้ยังพบว่าประชากรส่วนใหญ่มีอัตราการใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 100 (ข้อมูลจากเอกสารแผนพัฒนาสามปีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ) และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตำบลหนองอ้อจะมีป้อมสายตรวจประจำตำบล และ ตำรวจชุมชนประจำตำบล มีอปพร. และ หน่วยบริการประชาชน (มูลนิธิรวมใจการกุศลราชบุรี) ไว้คอยบริการประชาชนในพื้นที่ด้วย

ลักษณะเด่นของพื้นที่ สรุปได้ดังนี้

พื้นที่ตำบลหนองอ้อ มีอาณาเขตติดต่อกับท้องที่อื่น ๆ และใช้เป็นเส้นทางสัญจรผ่านระหว่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดกาญจนบุรี ถือได้ว่าเป็นข้อได้เปรียบทางด้านพื้นที่ เป็นเสมือนด่านประตูสู่ภาคใต้ และ ผ่านไปยังภาคตะวันตก ทั้งยังเหมาะแก่การลงทุนประกอบการต่าง ๆ เนื่องจากมีความเจริญของพื้นที่ การคมนาคมถนนหนทางค่อนข้างสะดวก อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ทั้งยังมีการขยายตัวของเมืองอย่างต่อเนื่องมากขึ้นเรื่อย ๆ สังเกตได้จากมีภาคธุรกิจอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ รวมทั้งห้างสรรพสินค้าถึง 2 แห่งมาลงทุนในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่ายังคงมีการขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ และจะมีความเจริญขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วย อีกทั้งยังมีพื้นดินอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำลำคลอง และคลองชลประทานหลายแห่ง เหมาะแก่การทำการเกษตร และพื้นที่ของตำบลยังอยู่ในละแวกที่นิยมเลี้ยงโคนมส่งสหกรณ์ ได้แก่ ตำบลดอนกระเบื้องบางส่วน ตำบลหนองกบ ตำบลสวนกล้วย และยังคงอยู่ใกล้เคียง

กับสถานที่ตั้งสหกรณ์โคนมหนองโพ ราชบุรี จำกัด ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นสถานที่แรกที่ริเริ่ม และส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีการทำการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพกันอย่างแพร่หลาย ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม เนื่องจากประชากรดั้งเดิมรักและความผูกพันในอาชีพ อีกทั้งพื้นที่ค่อนข้างสมบูรณ์และเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ เพราะมีแหล่งหญ้าตามธรรมชาติขึ้นมากมายใช้เป็นอาหารของโคนมได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

การศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ผู้ศึกษาได้ประมวลและรวบรวมจากงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียง ดังนี้

มณี ชุตติมาวุฒิกุล (2543, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ผลจากการนำสินเชื่อการเกษตรไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ศึกษาเฉพาะกรณี ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เกษตรกรในเขตภาคกลาง” ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีระดับปานกลาง โดยพิจารณาจากการที่เกษตรกรมีสภาพการกินอยู่แบบพอมีพอกินมีผลผลิตมากขึ้น เกษตรกรร้อยละ 53.4 มีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายเฉพาะหน้าแต่ไม่เหลือเก็บ มีสภาพการกินอยู่แบบพอมีพอกิน ร้อยละ 78.0 ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ร้อยละ 27.8 มีความสามารถในการรักษาหากเกษตรกรหรือสมาชิกเจ็บป่วยบางครั้งร้อยละ 65.7 มีสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัวอบอุ่นเข้าใจกันดี ร้อยละ 57.9 ปฏิบัติด้วยการดูแลเอาใจใส่ปานกลางร้อยละ 48.9 หากเกิดปัญหาในครอบครัวร่วมกันแก้ไขร้อยละ 87.5

นพดล แสงศรี (2544, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของประชาชนที่ประกอบอาชีพเสริมด้านการขายตรง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพเสริมในด้านการขายตรง และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการประกอบอาชีพเสริมด้านการขายตรงกับคุณภาพของผู้ประกอบอาชีพนี้ โดยศึกษา คุณภาพชีวิตในด้านวัตถุ และคุณภาพชีวิตด้านสังคมและจิตใจ โดยคุณภาพชีวิตด้านวัตถุ วัดจากองค์ประกอบ คือ รายได้ และ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ส่วนคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและจิตใจ วัดจากองค์ประกอบ คือ ความรู้สึกกระตือรือร้นในการทำงาน สัมพันธภาพในครอบครัว สุขภาพอนามัย การศึกษาของบุตร และ นันทนาการต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของผู้ประกอบอาชีพเสริมด้านการขายตรงส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านวัตถุในเรื่องของรายได้และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและจิตใจอยู่ในระดับสูง

นันทนา วงศ์สวัสดิ์กุล (2548, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ภาวะความอยู่ดีมีสุขของแรงงานในภาคเกษตร เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร” ได้ใช้วิธีศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาภาวะความอยู่ดีมีสุขของแรงงานในภาคเกษตรตามกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ ศึกษาความอยู่ดีมีสุขที่เหมาะสมกับแรงงานในภาคเกษตรตามความต้องการของ โดยวัดจากองค์ประกอบ ด้านสุขภาพ

อนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ โดยได้ประยุกต์เพิ่มด้านสุขภาพอนามัย ด้านความรู้ และด้านชีวิตการทำงานด้วย โดยมีตัวชี้วัดเพิ่มเติม คือ การมีที่ทำกินเป็นของตนเอง ความมั่นคงในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงาน ส่วนด้านสภาพแวดล้อม เพิ่มตัวชี้วัด คือ สภาพที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกภายในครอบครัว ในด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ เพิ่มตัวชี้วัด การเข้าถึงบริการที่รัฐจัดให้ และการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ผลการศึกษาพบว่าแรงงานในภาคเกษตรมีความอยู่ดีมีสุขค่อนข้างน้อยในด้านสุขภาพอนามัย และด้านการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีความอยู่ดีมีสุขในระดับปานกลางด้านสภาพแวดล้อม และมีความอยู่ดีมีสุขค่อนข้างดีด้านความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้ และการกระจายรายได้และชีวิตครอบครัว ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุข ได้แก่ 1. สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขด้านสุขภาพอนามัย 2. รายได้และอาชีพมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขด้านความรู้ 3. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตการทำงาน 4. เพศ และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขด้านรายได้และการกระจายรายได้ 5. เพศ สถานภาพสมรสและรายได้มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว 6. ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขด้านสภาพแวดล้อม 7. อายุและรายได้มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขด้านการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

เฉลิมวรรณ เดชะชาติ (2548, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรลูกหนี้กองทุนฯ และข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินของเกษตรกร คุณภาพชีวิตด้านรายได้และอาชีพของเกษตรกรลูกหนี้กองทุนฯ ประชากรที่ศึกษาในอำเภอเมือง จำนวนทั้งสิ้น 130 ราย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละการหาค่าความสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่าในด้านคุณภาพชีวิตด้านรายได้ กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอที่จะนำไปซื้ออาหารในชีวิตประจำวัน สามารถซื้อยารักษาโรคเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย และมีรายได้เพียงพอสำหรับเป็นค่าการศึกษาบุตรหลาน กองทุนฯมีส่วนช่วยเหลือเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตด้านรายได้ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ในส่วนคุณภาพชีวิตด้านอาชีพ เกษตรกรร้อยละ 58.5 ไม่ได้รับการอบรมให้ความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี ในการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรมีรายได้เพียงพอที่จะซื้ออุปกรณ์สำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิตที่มีราคาไม่สูงนัก ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ควรมีการช่วยเหลือด้านการเพิ่มคุณภาพชีวิตและส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ การส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีการออมเงินไว้ใช้ยามจำเป็น และควรมีการศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในภาคอื่น ๆ ต่อไป

ผลการศึกษาเกี่ยวกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ (2540, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทและศักยภาพของเกษตรกรชายและหญิงในการเลี้ยงโคนมในภาคเหนือต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกร” โดยการศึกษาครอบคลุมเกษตรกรผู้เลี้ยงโค 211 ครัวเรือนเกษตรกร 375 คน ผลการวิจัยในด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต มีการบริโภคนมในเด็กและผู้ใหญ่มากขึ้น มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงโคนม แต่ในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีครัวเรือนจะต้องไม่มีภาระหนี้สินที่มากเกินไปด้วย

เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ (2540, น. บทนำ) ศึกษาเรื่อง “เศรษฐกิจ สังคม และ ระบบการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในภาคเหนือ” สรุปว่า มีผลการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในการเลี้ยงโคนมของประเทศไทย หลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยซึ่งเป็นข้อจำกัดที่สำคัญในการเลี้ยงโคนมให้ประสบความสำเร็จได้ คือ ตัวเกษตรกรเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยมีจำนวนโคไม่เกิน 10 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรายย่อยส่วนใหญ่จะมีการศึกษาค้นคว้าต่ำ ขาดการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม มีความรู้พื้นฐานในการเลี้ยงโคนมไม่ดีนัก โดยเฉพาะความรู้ด้านการจัดการอาหาร การรีดนม และการสุขาภิบาล ซึ่งยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการอบรมช่วงสั้น ๆ ในขณะที่การเลี้ยงโคนมเป็นงานที่ละเอียด ซับซ้อน ยุ่งยาก ต้องใช้เวลาในการดำเนินการมาก นอกจากนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงยังประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนมด้วย การเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ต้องใช้เวลาในการจัดการมาก เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่มีการบันทึกข้อมูลปริมาณผลผลิต และการทำบัญชีฟาร์ม

วัชรวิ กลินสอน (2541, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม และผลตอบแทนที่สมาชิกสหกรณ์ได้รับ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม ปริมาณผลผลิต ผลตอบแทนการเลี้ยงโคนม แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจากรัฐ ผลการศึกษาการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม รายได้ก่อนการเลี้ยงโคนม รายได้จากการเลี้ยงโคนม และผลตอบแทนของสหกรณ์สรุปได้ ดังนี้ การดำเนินงานของสหกรณ์โคนม สหกรณ์โคนมจัดตั้งมาประมาณ 20 กว่าปี ธุรกิจที่สำคัญ ได้แก่ ธุรกิจรวบรวมนํ้านมดิบ จัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิก ธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร และธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจที่สำคัญที่ทำรายได้ให้กับสหกรณ์สูงสุด คือ ธุรกิจรวบรวมนํ้านมดิบ ในส่วนของกิจกรรมและปริมาณผลผลิต การเลี้ยงโคนมของสมาชิก ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงโดยเกษตรกรรายย่อย มีจำนวนโคนมทั้งหมดประมาณ 10-20 ตัว ลักษณะการเลี้ยงโคจะเป็นการช่วยเหลือกันในครอบครัว ไม่ต้องจ้างแรงงาน ในด้านการปฏิบัติการ

เลี้ยงโคนมจะสร้างคอกเลี้ยงโคแยกห่างจากตัวบ้าน บางรายอยู่ในบริเวณบ้าน บางรายก็อยู่ไกลออกไป สมาชิกรายมีแปลงหญ้าของตนเองเฉลี่ย 11-20 ไร่ แต่ส่วนใหญ่จะมีหญ้าไม่พอเลี้ยงโคนม โดยสมาชิกจะต้องหาซื้ออาหารหยาบอื่น ๆ เช่น ฟางข้าว ต้นข้าวโพดมาเลี้ยงโคนม สมาชิกประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อย มีโคนมในฝูงโดยเฉลี่ยประมาณครัวเรือนละ 15 ตัว โครีดนมเฉลี่ย 7 ตัว/ครัวเรือน ปริมาณน้ำนมดิบเฉลี่ยครัวเรือนละ 9.6 กก./วัน/ตัว สมาชิกจะทำการรีดนมวันละ 2 ครั้ง เวลาเช้าประมาณ 05.30 น. ถึง 08.00 น. ตอนเย็นระหว่าง 15.00 ถึง 18.00 น. น้ำนมที่รีดได้แต่ละวันจะนำมาขายที่สหกรณ์หรือจุดรับซื้อของสหกรณ์ทันทีที่รีดนมสด โดยรับจ้างหรือขนส่งเอง แหล่งเงินทุนในการเลี้ยงโคนม สมาชิกสหกรณ์โคนมร้อยละ 82.69 กู้ยืมเงินในการประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่กู้มาจาก ธ.ก.ส.มีเพียงร้อยละ 17.30 ที่ใช้ทุนของตนเอง ในส่วนของรายได้ก่อนการประกอบอาชีพ ก่อนที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมเกษตรกรจะมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 62,818 บาท/ปี โดยผลตอบแทนของการเลี้ยงโคนมพบว่าเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้และความมั่นคงกับครัวเรือนได้ในระดับหนึ่ง และสมาชิกส่วนใหญ่พึงพอใจกับอาชีพนี้

จันทน์ จันทร์อดภัย (2542, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุงจำนวน 104 ราย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 42 ปี ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 4-5 คน มีแรงงานในครอบครัวที่สามารถช่วยเหลือให้การเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 2 คน มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 8,315.38 บาท และเลี้ยงโคนมมาแล้วเฉลี่ย 8 ปี มีจำนวนโคที่เลี้ยงเฉลี่ย 10 ตัว ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ 4-12 ครั้ง/ปี เข้ารับการฝึกอบรม 1-3 ครั้ง/ปี รับฟังข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และเพื่อนบ้าน แหล่งข่าว คือ วิทยุและสิ่งพิมพ์ และเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ในด้านความต้องการของเกษตรกรโคนม มีความต้องการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ต้องการโคนมที่แข็งแรงจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ โคที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม โคนมที่ราคาเหมาะสม แมโคพันธุ์ดี ต้องการความรู้ในการรักษาโรคและปฏิบัติได้ ต้องการโรงเรือนที่สะอาดปลอดภัย ต้องการให้สัตวแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ตรวจระบบสืบพันธุ์หลังคลอด แยกโรงเรือนตามขนาดและอายุของโคนม ขายน้ำนมดิบได้ราคาดีขึ้น และให้มีการฉีดวัคซีนตามโปรแกรม

กันยชดี คุณเจริญ (2544, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคนม : กรณีศึกษา เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ฯ พร้อมทั้งบทบาทของสหกรณ์ฯ ที่มีต่อการเลี้ยงโคนม

ของสมาชิก และศึกษาดัชนีทุน ผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคนม เปรียบเทียบอัตราการทำกำไร และประสิทธิภาพการผลิตน้ำนมของฟาร์มขนาดต่าง ๆ ผลการศึกษารูปว่า สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจของเกษตรกรพร้อมทั้งบทบาทของสหกรณ์ฯ ที่มีต่อการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะดำเนินการเลี้ยงโคนมแบบครอบครัว โดยใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ แรงงานในครัวเรือน อาหารข้น และอาหารหยาบ พัฒนาการของการเลี้ยงจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป สำหรับบทบาทของสหกรณ์ฯ ที่เกษตรกรมีความเห็นว่าสำคัญที่สุด คือ การเป็นผู้รับซื้อน้ำนมดิบทั้งหมดที่ผลิตได้ทำให้เกษตรกรไม่มีความเสี่ยงด้านการตลาด ส่วนบทบาทรองลงมาได้แก่การเป็นแหล่งสินเชื่อทั้งทางตรงซึ่ง ได้แก่ การปล่อยกู้ และทางอ้อม คือ การให้เครดิตในการซื้อปัจจัยการผลิตที่สำคัญหลายประเภท ผลการศึกษาดัชนีทุน-ผลตอบแทนและประสิทธิภาพของการเลี้ยงโคนมสรุปได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ตัวอย่างที่สำรวจมีรายได้เฉลี่ย 12.49 บาทต่อกิโลกรัม เสียต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 11.37 บาทต่อกิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเฉลี่ย 1.12 บาทต่อกิโลกรัม โดยฟาร์มขนาดเล็กเป็นขนาดเดียวที่ประสบปัญหาขาดทุนจากการเลี้ยง หากไม่คำนึงถึงค่าจ้างแรงงานในครัวเรือนทุกขนาดฟาร์มจะมีกำไรจากการเลี้ยงโคนม โดยฟาร์มที่ได้รับผลตอบแทนสูงสุด ได้แก่ ฟาร์มขนาดกลาง ฟาร์มขนาดเล็ก และ ฟาร์มขนาดใหญ่ ด้านการจัดการโคนมและความสามารถของแม่โคในการให้น้ำนม ฟาร์มขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพดีที่สุด แต่ในด้านการจัดการฟาร์มพบว่าฟาร์มขนาดเล็กมีประสิทธิภาพมากกว่า เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในดัชนีทุน ผลตอบแทน และประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรจากอดีตจนถึงปัจจุบันพบว่า สัดส่วนต้นทุนต่อรายได้ของเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและสัดส่วนกำไรต่อต้นทุนมีแนวโน้มลดลง และเมื่อเปรียบเทียบการเลี้ยงของเกษตรกรในปัจจุบันกับการเลี้ยงในพื้นที่อื่น พบว่ามีต้นทุนผลตอบแทน ตลอดจนประสิทธิภาพการผลิตไม่แตกต่างกันมากนัก

ยุคลธร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2549, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การรับรู้ด้านผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการปรับตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต่อการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย ศึกษากรณี : สมาชิกสหกรณ์โคนมกำแพงแสน จำกัด” ผลการศึกษพบว่า การปรับตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมภายหลังข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย มี 2 ลักษณะ คือ ยังคงต้องการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมต่อไปและต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และต้องการเลิกอาชีพการเลี้ยงโคนมแต่ปรับเปลี่ยนเป็นอาชีพการเลี้ยงโคนมเพราะลักษณะการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน แต่มีรายได้ที่มากกว่าและผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาคุณภาพชีวิตในส่วนของแรงงานภาคเกษตรยังพบว่ายังไม่มีกลุ่มใดที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม” ผู้ศึกษาจึงประยุกต์และนำมาสรุปเป็นประเด็นเพื่อพัฒนาไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดซึ่งมีประเด็นในการศึกษา ดังต่อไปนี้ ได้แก่

คุณภาพชีวิตด้านรายได้ คุณภาพชีวิตด้านความรู้ คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพในครอบครัว คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตด้านความพึงพอใจในการทำงาน คุณภาพชีวิตด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น คุณภาพชีวิตด้านนันทนาการและการพักผ่อน และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

และจากประเด็นดังกล่าว นำไปสู่การกำหนดตัวชี้วัดในการศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบสอบถาม ให้เหมาะสมกับการศึกษา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1

ตัวชี้วัดในการศึกษาจำแนกตามประเด็นคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ

ประเด็น	ดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ด้านรายได้	รายได้จริงของเกษตรกร	1. รายได้เพียงพอกับรายจ่าย 2. ความพึงพอใจในรายได้ 3. การมีเงินออม 4. ภาระหนี้สิน
2. ด้านความรู้	คุณภาพทางการศึกษา	1. การอ่านออกเขียนได้ 2. การรับรู้และติดตามข่าวสาร 3. โอกาสในการเรียนรู้และเสนอตัวเข้ารับ การอบรม
3. ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว	ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว	1. การมีเวลาพักผ่อนพูดคุยพร้อมหน้า 2. การเป็นกำลังใจให้แก่กันทั้งยามสุขและทุกข์ 3. การไม่ทะเลาะเบาะแว้ง 4. ความไว้วางใจกัน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ประเด็น	ดัชนี	ตัวชี้วัด
4. ด้านสุขภาพ อนามัย	การมีสุขภาพอนามัยที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมีเวลารับประทานอาหารครบ 3 มื้อ 2. การได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ 3. ความสามารถในการจ่ายค่ารักษาพยาบาลได้ โดยไม่ลำบากในยามเจ็บป่วย 4. การได้รับบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างสม่ำเสมอ 5. ความแข็งแรงของร่างกายในรอบปี
5. ด้านความ พึงพอใจใน การทำงาน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ อาชีพที่ทำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้สึกมีความสุขในอาชีพ 2. ความภูมิใจในอาชีพ 3. ความพึงพอใจในความมั่นคงของอาชีพ 4. ความต้องการในการประกอบอาชีพต่อไป
6. ด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก	การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในครัวเรือนเพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย	ร้อยละของเครื่องใช้ที่จำเป็นในครัวเรือน
7. ด้าน นันทนาการ และการ พักผ่อน	การมีเวลาสำหรับทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจาก การประกอบอาชีพ	กิจกรรมที่ทำในการพักผ่อนหย่อนใจ
8. ด้านสิ่ง แวดล้อม	สิ่งแวดล้อมที่ถูกรู้สึก ลักษณะ	ภาพรวมของปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน

กรอบแนวคิดการศึกษา

